

Veljko Milić

SONDAŽNO REKOGNOSCIRANJE LOKALITETA LJESKOVAC U POLJACIMA

Lokalitet Ljeskovac leži sjeverno od sela Poljaci, na lijevoj obali rijeke Tinje. Od navedenog sela udaljen je oko 1 km. Praistorijsko naselje na ovom lokalitetu podignuto je na blagom uzvišenju uz neposrednu blizinu rijeke Tinje, a u odnosu na korito rijeke uzdignuto je oko 1,5 m. Sam lokalitet obuhvata prostor od oko 4 hektara.

Postojanje naselja na ovom lokalitetu konstatovano je na osnovu keramičkih fragmenata otkrivenih 1975. godine¹ prilikom ukopavanja pokojnika. Naime, na najuzvišenijem dijelu ovog lokaliteta nalazi se današnje groblje sela Poljaci i Jagodnjaka, zbog čega je, na žalost, uništen najinteresantniji dio lokaliteta. Na osnovu ovih nalaza je, pored detaljnog rekognosciranja na lokalitetu, izvršeno sondažno rekognosciranje na površini od 9 m².

Poslije prethodnih obilazaka terena odlučeno je da se probna sonda postavi na najugroženijem dijelu lokaliteta, dijelu koji je rimokatolički župski ured »Poljaci« otkupio od Kikić (Petra) Franje radi proširenja današnjeg seoskog groblja. Ovom sondom izvršeno je ispitivanje zapadnog dijela lokaliteta, koji je bio obuhvaćen agrikulturnim radovima i gdje je na površini nalažen kućni lijep.

Prilikom ovih radova dobijeni vertikalni profili otkopane sonde pokazuju sljedeće:

Gornji sloj, čija je debljina oko 25 cm u stvari je preorani humus; svijetlomorke je boje i veoma siromašan — dao je samo nekoliko fragmenata kućnog lijepa. Neposredno ispod ovog sloja nastaje sloj mrke boje, čija je debljina oko 40 cm. U ovom sloju nađen je veliki broj komada kućnog lijepa sa primjetnim tragovima drvenih oblica i skromna količina keramičkih fragmenata. Ispod ovog sloja, na dubini od 65—70 cm, pojavljuje se žutozelena ilovača — zdravica.

Prema dobijenim stratigrafskim podacima na terenu, kao i na osnovu tipološke analize keramičkog materijala, izgleda da je ovo naselje kratkotrajnog karaktera. Ono što je posebno važno jeste to da je vrlo teško izdvojiti kulturni sloj. Naime, na osnovu vertikalne stratigrafije prije bi se moglo reći da je ovdje u pitanju praistorijski humus u kojem su sačuvani materijalni tragovi iz života praistorijskih ljudi.

O građevinskoj djelatnosti na lokalitetu za sada ne možemo sa sigurnošću govoriti. Naime, i pored velike količine kućnog lijepa sa primjetnim otiscima drvenih oblica (pruća), teško je bilo šta reći o ovoj vrsti djelatnosti. Ovo možda i zbog toga što je ispitana veoma mala površina.

Od pokretnog materijala, uz komade lijepa, jedino pronađeni materijal čine fragmenti keramike. Ovaj materijal kroz čitav kulturni sloj je identičan. Rađen je slobodnom rukom od nedovoljno prečišćene zemlje. Boja posuda varira od sive preko crvenkaste do tamnocrke. Keramika je vrlo ujednačenog kvaliteta i tehnološkog postupka.

Keramički materijal ne pokazuje veliku raznovrsnost oblika. Sudovi su zastupljeni u oblicima zdjela sa stepenasto profilisanim (facetiranim) i zdjela sa uvučenim koso kaneliranim (turban) obodom (T. I, 1,2). Pored toga pojavljuju se sudovi sa cilindričnim vratom (T. I, 3). Obodi su ravni, uvučeni i razgrnuti. Dna su ravna. Od drški zastupljene su trakaste i jezičaste (T. I, 6).

Ornamentika najvećeg dijela posuda sastoji se od ukrasa vezanih za samo oblikovanje posuda; to je oštro profilisanje oboda zdjela, kako sa unutrašnje tako i sa spoljašnje strane — facetiranje (T. I, 1,4) i kaneliranje (kose kanelure na obodima zdjela koje formiraju turban obod (T. I, 2). Pored ova dva načina ukrašavanja, koje srećemo kao redovne pratioce na keramičkim izrađevinama, imamo još dva, rjeđe zastupljena, načina ukrašavanja. To su urezane horizontalne kanelure na ramenu ili vratu posude, kao i horizontalne plastične trake ukrašene otiscima prsta (T. I, 3,5).

Pri ocjenjivanju kulturnog i hronološkog položaja ovog naselja najveće poteškoće zadaje siromaštvo sloja i nedostatak karakterističnih metalnih nalaza koji bi omogućili pouzdanije datiranje. Zato nam preostaje jedina mogućnost da na osnovu keramičkog materijala pokušamo odrediti etničku i hronološku pripadnost samog naselja.

Naime, vodeći keramički materijal ovog naselja čine dva tipa zdjela: zdjele sa turbanskim i zdjele sa facetiranim obodima (T. I, 1,2). Oba ova tipa predstavljaju geografski veoma rasprostranjene keramičke forme, koje su karakteristične skoro isključivo za tzv. urnenfelderkultur zapadnog Podunavlja i srednje Evrope.³ Imajući u vidu ovu činjenicu, mogli bismo sa sigurnošću osnivanje ovog naselja pripisati prodoru nosilaca urnenfelderkulture ili pak neke skupine veoma bliske ovoj kulturi, te na taj način odrediti etničku pripadnost stanovnika ovog naselja.

Međutim, što se tiče hronološkog položaja ovog naselja, mogli bismo na osnovu analogije — upoređivanjem keramičkog materijala sa sličnim materijalom sa većeg broja naselja sjeverne Bosne — bar približno odrediti hronološku pripadnost. Naime, zdjele sa facetiranim i turban obodima, kao vodećim keramičkim oblicima, srećemo

na većem broju sjevernobosanskih naselja: Zecovi III,⁴ Vis C,⁵ Varvara C⁶ i dr. Sve navedene stratume pomenutih lokaliteta autori su datirali okvirno u periodu Ha — A-B po Reineckeovoj periodizaciji.

Na osnovu iznesenog nameće se zaključak da i naše naselje možemo pripisati navedenom periodu.

NAPOMENE:

- 1 Na postojanje ovog lokaliteta prvi je ukazao Jakov Babić, radnik iz sela Jagodnjaka, dugogodišnji saradnik Muzeja istočne Bosne.
- 2 Sondažno rekognosciranje obavila ekipa u sastavu: V. Milić i S. Perić, kustosi Muzeja istočne Bosne. U vidu stručnog konsultanta iskopavanje posjetio B. Marijanović, kustos Zemaljskog muzeja u Sarajevu.
- 3 B. Čović, Uvod u stratigrafiju i hronologiju praistorijskih gradina u Bosni. GZM NS (1965), str. 36.
J. Brunšmid, Naselbina bronzanog doba kod Novog Grada na Savi, VHAD NS IV (1899/1900), str. 53,54.
- 4 B. Čović, navedeno djelo, str. 38,39.
A. Benac, Slavenska i ilirska kultura na prehistorijskoj gradini Zecovi kod Prijedora, GZM NS XIV (1959), str. 43
- 5 Z. Marić, Vis kod Dervente naselje kasnog bronzanog doba, GZM NS XV-XVI (1961), str. 165.
B. Čović, navedeno djelo, str. 59.
- 6 B. Čović, navedeno djelo, str. 46,47.
Arheološki pregled 5, 1963, str. 33-35.

PROBEGRABUNG AUF DER FUNDSTELLE LJESKOVAC IN POLJACI

Die Fundstelle stammt aus der späten Bronzezeit (Ha-AB) nach Reinecke. Dafür sprechen die Schüsseln mit dem Turbau-und Fazzetterand. Es geht dabei um eine typische Urnenfelderkultur im Donargebiet im Mitteleuropa.

Tabla 1

